

**KUNTA
LIITTO**

KANSALAISOPISTOJEN TOIMINTA JA TALOUS

2020

Kuntaliiton kansalaisopistoverkosto

Sisältö

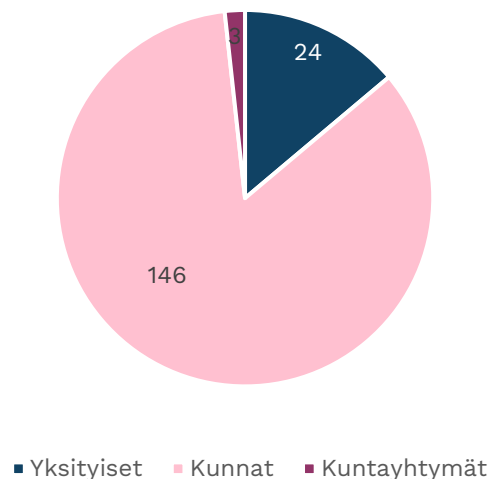
Sisältö 2

1	KANSALAIOPISTO- VERKOSTON TIEDONKERUU.....	3
1.1	Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä.....	3
1.2	Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen	5
1.3	Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä.....	6
1.4	Tiedonkeruun tulosten tarkastelu.....	8
1.4.1	Toimintaan liittyviä tuloksia	8
1.4.2	Kansalaisopistojen menot.....	15
1.4.3	Kansalaisopistojen tulot.....	18
1.5	Liitteet.....	25

1 KANSALAIPISTO- VERKOSTON TIEDONKERUU

1.1 Kansalaisopistoverkosto tiedon lähteellä

Kansalaisopistot ovat oppilaitos- ja opiskelijamäärältään suurin vapaan sivistystyön oppilaitosmuoto. Valtaosa kansalaisopistoista on kunnallisia. Vuonna 2020 kansalaisopistojen ylläpitäjiä oli 173 ja kansalaisopistoja 177. Kuviossa on esitetty kansalaisopistojen ylläpitäjät omistajuuden mukaan.

Lähde: Opetushallitus, yksikköhintaraportti 2020.

Kuvio. Kunnat, kuntayhtymät ja yksityiset yhteisöt toimivat kansalaisopistojen ylläpitäjänä.

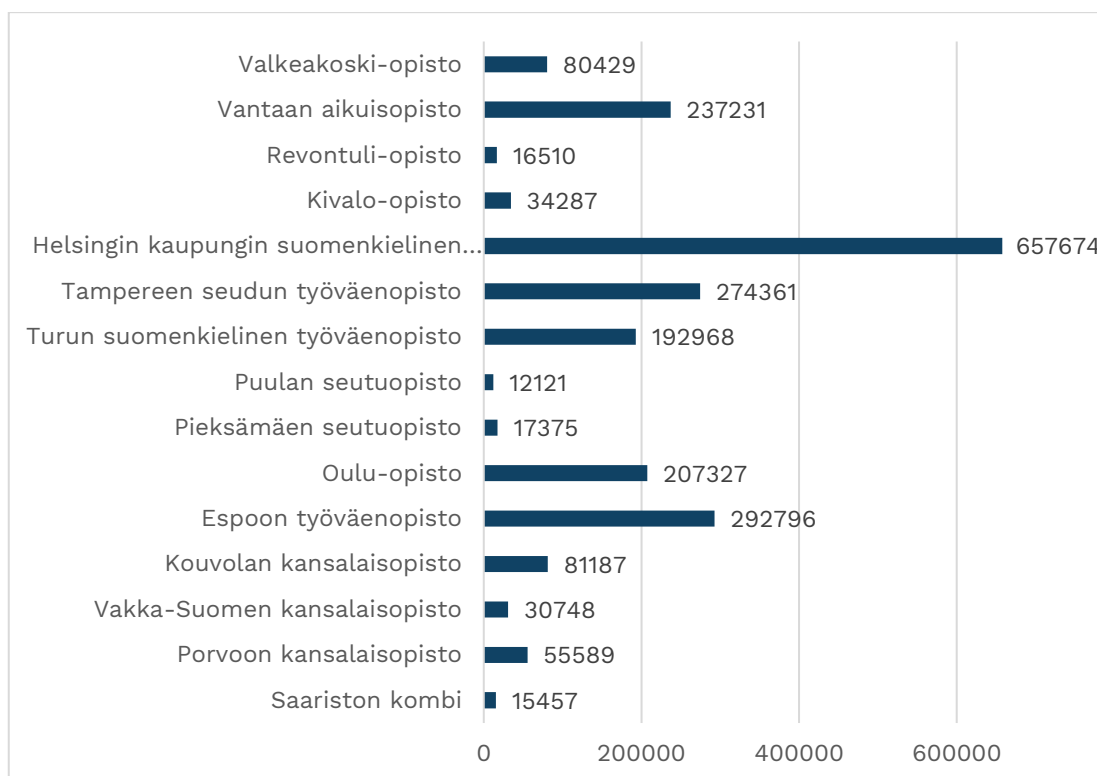
Kuntaliitto on perustanut vuonna 2016 kuntaomisteisista kansalaisopistoista koostuvan Kansalaisopistoverkoston, jossa on mukana 16 eri puolilta Suomea olevaa kansalaisopistoa. Opistot edustavat yli kymmentä prosenttia kunnallisista kansalaisopistoista ja samalla läpileikkausta erilaisista ja eri suuruisista opistoista. Kansalaisopistojen rehtorit toimivat verkoston jäseninä. Erityisasiantuntija Päivi Väisänen-Haapanen edustaa verkostossa Kuntaliittoa.

Verkosto on päättänyt toteuttaa yhteisen vertailutiedonkeruun keskeisistä opiston toimintaa ja taloutta koskevista tunnusluvusta Oulu-opistossa valmistellun tiedonkeruulomakkeen pohjalta ja teknisen tuen turvin. Raportti koskee vuoden 2020 tietoja. Ensimmäinen raportti on julkaistu vuodelta 2016.

Verkostoon opistoista 15 kansalaisopistoa osallistui tiedonkeruuseen. Liitteenä 1 on luettelo tiedonkeruuseen osallistuneista kansalaisopistoista ja niiden ylläpitäjistä.

Kansalaisopistopalveluja järjestetään paikallisesti ja alueellisesti kuntalaisille. Tiedonkeruussa mukana olevien kansalaisopistojen toiminta-alueen asukasmäärä on yhteensä 2 206 060, mikä on 40 prosenttia Tilastokeskuksen 31.12.2020 mukaisesta Suomen kokonaisväestömäärästä 5 533 793.

Kansalaisopistojen toimialueiden väestömäärä on esitetty seuraavassa kuviossa. Tiedonkeruussa on mukana Suomen suurin kansalaisopisto, Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto sekä muita volyymiltaan suuria kansalaisopistoja, joiden vaikutus on nähtävissä myös kansalaisopistojen yhteisissä tuloksissa. Toisaalta mukana on pieniä ja keskisuuria kansalaisopistoja myös.

Kuvio. Kansalaisopistojen toiminta-alueen väestömäärä 31.12.2020.

1.2 Kansalaisopistojen lainsäädäntö ja rahoituksen määräytyminen

Kansalaisopistojen toimintaa ohjaa laki (632/1998) ja asetus (805/1998) vapaasta sivistystyöstä. Myös rahoitus määräytyy tämän lainsäädännön perusteella. Valtion rahoituksen saaminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää ylläpitämislupaa. Ylläpitämisluvassa määritellään oppilaitoksen koulutustehtävä ja muut koulutuksen järjestämiseen liittyvät ehdot. Lupa voidaan myöntää kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle.

Kansalaisopistot vastaavat toiminnallaan samassa paketissa kuntalaisten moninaiisiin osaamis-, hyvinvointi-, yhteisöllisyys-, osallistumis- ja aktiivisuustarpeisiin.

Kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen perustana ovat vuosittain valtion talousarvioon perustuvat, opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamat ja myöntämät suoritemäärät ja yksikköhinnat. Kansalaisopistojen suoritteena on opetustunti. Opiston kolmen vuoden toteutuneiden tuntien keskiarvon jäädessä alle myönnettävissä olevan suoritemäärän, myönnetään korkeintaan keskiarvon mukainen määrä suoritteita, kuitenkin enintään 10 prosentin vähennyksellä edellisen vuoden myönnetystä suoritemäärästä. Vahvistetun opetustuntimäärän alittaminen vähentää siten valtionosuusrahoitusta.

Vahvistetusta opetustuntimäärästä 90 prosenttia säilyy vuosittain suhteellisesti samansuuruisena kansalaisopistoilla. 10 prosenttia opetustunneista muodostuu opistojen toiminta-alueiden väestörakenteen muutosten perusteella. Seurattavat ja rahoitukseen vaikuttavat muutokset kohdistuvat väestömäärään, työttömien määrään, vieraskielisten määrään sekä 63 vuotta täyttäneiden määrään. Valtionosuusprosentti oli 57 vuonna 2020. Kansalaisopistoille voidaan myöntää lisäksi harkinnanvaraista valtionavustusrahoitusta, kuten esimerkiksi opintosetelirahoitusta.

Vuodesta 2018 alkaen kansalaisopistoille on voitu myöntää ns. täysimääräistä valtionosuusrahoitusta opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutukseen. Koulutusta varten Opetushallitus on laatinut opetussuunnitelmasuosituksen. Valtion talousarvio sisältää opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla tehtävään kohdennetun määrärahan. Vuoden 2018 toteutuneet opetustuntimäärät ovat olleet vuoden 2020 vahvistettujen opetustuntimäärien perusteena.

Kansalaisopistot perivät pääsääntöisesti vapaan sivistystyön koulutukseen osallistumisesta kurssimaksuja. Lain mukaan kurssimaksujen tulee olla kohtuullisia. Kansalaisopistojen ylläpitäjät osallistuvat myös itse toiminnan rahoittamiseen, vaikka vapaassa sivistystyössä ei ole lakisääteistä kunnan rahoitusosuutta. Kansalaisopistoissa voidaan järjestää vapaan sivistystyön lain mukaisen koulutuksen lisäksi muuta koulutusta, esimerkiksi maksullista palvelutoimintatuloa tuottavaa koulutusta sekä hankkia muuta ulkopuolista rahoitusta, mutta näihin liittyvä tulo-rahoitus on määrällisesti vähäistä.

Vuosi 2020 on ollut poikkeuksellinen Covid-19-pandemian vuoksi. Koronapandemian vaikutukset ovat ulottuneet monin tavoin kansalaisopistojen toimintaan ja talouteen. Kansalaisopistot joutuivat yllättävään ja haasteelliseen tilanteeseen, mutta vastasivat ketterästi muuttuneeseen tilanteeseen koulutuksen järjestämiseksi. Valmiuslainsäädännön käyttöönottoon perustuen koulutusta ei voitu järjestää lähiopetuksena 17.3.-31.5.2020 välisenä aikana. Etäopetusjärjestelyjä toteutettiin laajasti, mutta sen avulla ei ollut mahdollista vastata kaikkeen suunniteltuun koulutuksen järjestämiseen. Valtakunnallisista rajoituksista siirryttiin alueellisiin rajoituksiin, jolloin koulutuksen toteuttamismahdollisuudet vaihtelivat opistoittain virustilanteesta riippuen. Muutoksessa elävä tilanne kuitenkin lisäsi osallistujien epävarmuutta mahdollisuuteen osallistua koulutukseen sekä myös koulutuksen järjestämismahdollisuuksiin ja toteuttamistapaan. Seuraukset näkyivät myös taloudessa esimerkiksi asiakasmaksujen palauttamisena tai korvaamisena esimerkiksi myöhemmin järjestettävän kurssin muodossa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan lisätalousarviorahoituksella korvattiin kansalaisopistoille pandemiasta aiheutuneita kustannuksia ja maksutulomenetyksiä valtionavustuksin. Pandemian vaikutukset ovat havaittavissa myös raportin tuloksissa.

1.3 Tiedonkeruussa käytettyjä määritelmiä

Tiedonkeruussa on pyritty mahdollisimman hyvään vertailtavuuteen kansalaisopistojen välillä. Tätä tukee yhteinen ymmärrys tietosisällöistä. Samalla on kuitenkin todettava, että aivan kaikkea tietoa ei ole samalla tavoin saatavissa eri opistoissa. Tilakustannuksiin sekä ICT-kustannuksiin liittyvät tiedot tuovat eniten vaikeutta vertailtavuuteen, sillä eri kunnissa on erilaisia käytäntöjä niiden toteuttamistavoissa sekä kustannusten kohdentamisessa eikä tiedonkeruuta aina ole toteutettu. ICT-kustannusten osuus on saatu vain muutamien kansalaisopiston tuloksiin, joten sitä koskevaa yhteenvetotietoa ei ole ollut tarkoituksenmukaista koota raporttiin.

Oman kansalaisopiston tunnuslukujen ja niiden kehityksen seuraaminen on tiedonkeruun tulosten ensisijainen tavoite. Raporteista muodostuu tietopohjaa opiston pidempiaikaista toiminnan ja talouden kehityksen seurantaan varten. Kansalaisopistojen koko, sijainti, toiminta-alue ja muu toimintaympäristö vaihtelevat varsin merkittävästikin, joten opistokohtaisten tulosten tarkastelu ja vertailu muihin opistoihin ja keskimääräisiin tuloksiin edellyttää paikallista kunnan ja opistotoiminnan tuntemusta sekä eroavaisuuksien analysointia opiston omista lähtökohdista käsin. Kansalaisopistojen toiminnan luonteeseen kuuluu laaja toimintavapaus ja moninaisuus, joten vertailu opistojen välillä ei lukujen valossa anna yksiselitteistä vastausta opistojen toiminnasta ja taloudellisuudesta.

Kansalaisopisto on vapaan sivistystyön lainsäädännön mukainen oppilaitosmuodon nimitys, mutta raportoinnissa käytetään myös opisto-termiä. Tiedonkeruussa on käytetty tunnuslukuja, joiden sisällöt ovat seuraavat:

Toiminnalliset tiedot

- Väestömäärä sisältää opiston toiminta-alueen asukasluvun tiedonkeruuvuoden lopussa.
- Toimipaikkatieto sisältää opiston opetustoimipisteiden lukumäärän, ei luokkahuonetasoista lukumäärää.
- Henkilöstö on esitetty henkilötyövuosimääränä. Henkilötyövuosien laskentaa varten on käytetty erillistä laskentakaaviota yhtenäisen laskentatavan varmistamiseksi. Vuoden 2020 raportoinnissa henkilötyövuosimääränä on kilpailukykysovimuksen päättymisen vuoksi käytetty muun työn osuutena 1.1.-31.8.2020 374 tuntia ja 1.9.-31.12.2020 350 tuntia. Tiedonkeruussa on eritelty hallintohenkilöstö, päätoimiset tuntiopettajat ja muut tuntiopettajat.
- Tuntimäärä yhteensä sisältää kaikki opiston toteuttamat opetustunnit.
- Toteutuneet valtionosuustunnit kuvaa toteutunutta, valtionosuusrahoitukseen oikeuttavan vapaan sivistystyön koulutuksen opetustuntimäärää.
- UMAKO-valtionosuustunnit kuvaa kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen valtionosuusrahoitukseen oikeuttavan koulutuksen opetustuntimäärää.
- UMAKO-toteutuneet tunnit kuvaa opiston toteutuneita kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyyn koulutuksen opetustunteja.
- Myönnetty valtionosuustuntimäärä on tuntimäärä, joka opistolle on vahvistettu ja on valtionosuusrahoituksessa laskennallinen rahoituksen peruste.
- %-osuus kuvaa valtionosuustuntimäärien (VST ja Umako) osuutta kokonaistuntimäärästä.
- Eriteltynä esitetään taiteen perusopetuksen sekä etä-/verkko-opetuksen tuntimäärä.
- Opiskelijamäärä kuvaa netto-opiskelijamäärää (yksittäiset opiskelijat yhteensä).
- Kurssilaisten määrä kuvaa brutto-opiskelijamäärää (sisältää opiskelijoiden kaikki eri kurssit yhteensä).
- Toteutunut kurssimäärä sisältää opiston kalenterivuonna toteuttamien kurssien lukumäärän.
- Valtionosuuskurssit sisältävät toteutuneiden valtionosuusrahoitukseen oikeuttavien kurssien lukumäärän (OKM:n rahoituspäätös).

Taloudelliset tiedot

- Henkilöstökulut sisältävät palkkakulut henkilöstösivukuluineen. Henkilöstökuluista on eritelty opetukseen ja muuhun kuin opetukseen kohdentuvat henkilöstökulut.
- Muina kuin henkilöstökuluina on kuntien tilijaottelun mukaisesti eritelty palveluiden ostot; aineet, tarvikkeet ja tavarat; vuokrat ja kiinteistömenot sekä muut toimintamenot. Opetukseen liittyvien OVTES:n mukaisten matkakustannusten osuus on eriteltyä tunnuslukujen laskennassa.
- Menoihin yhteensä sisällytetään edellä olevat käyttökustannukset sisältäen sisäiset toimintamenot, käyttöomaisuuden poistot ja vyörytyserät. Toimintatuotoihin sisällytetään vyörytyserät.

Rahoitustiedot sisältävät valtionosuusrahoituksen, kuntien oman rahoituksen, asiakasmaksutulot sekä muut tulot, jossa on myös opistolle myönnetyt valtionavustukset. Koronapandemian vaikutusten vuoksi vuoden 2020 raportissa on lisäksi huomioitu osallistumismaksujen palautuksiin liittyvät asiakasmaksutulomenetykset ja koronasta aiheutuneiden lisäkustannusten vuoksi opistoille myönnetyt valtionavustukset.

Tunnuslukujen yksikkökustannusten laskentaa on tehty kurssilaista (brutto-opiskelija), asiakasta (netto-opiskelija) ja kokonaistuntimäärää kohti. Lisäksi on tarkasteltu menoja-kaumaa ja tulojakaumaa.

1.4 Tiedonkeruun tulosten tarkastelu

Kansalaisopistoverkoston keskeisten toiminnan ja talouden tunnuslukujen tiedonkeruu palvelee opistojen oman toiminnan johtamista, läpinäkyvyyttä ja vertailtavuutta. Samalla saadaan muodostettua laajempaa kokonaiskuvaa kansalaisopistojen taloudesta ja toiminnasta Suomessa. Tuloksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että osa kansalaisopistoista toimii usean kunnan alueella, osa yhden kunnan alueella ja osassa kuntia toimii useampi kansalaisopisto. Myös paikalliset sivistystarpeet vaihtelevat eri kunnissa.

Tulokset perustuvat kansalaisopistojen antamiin tietoihin. Yhteenveto tiedonkeruusta on liitteenä 2.

1.4.1 Toimintaan liittyviä tuloksia

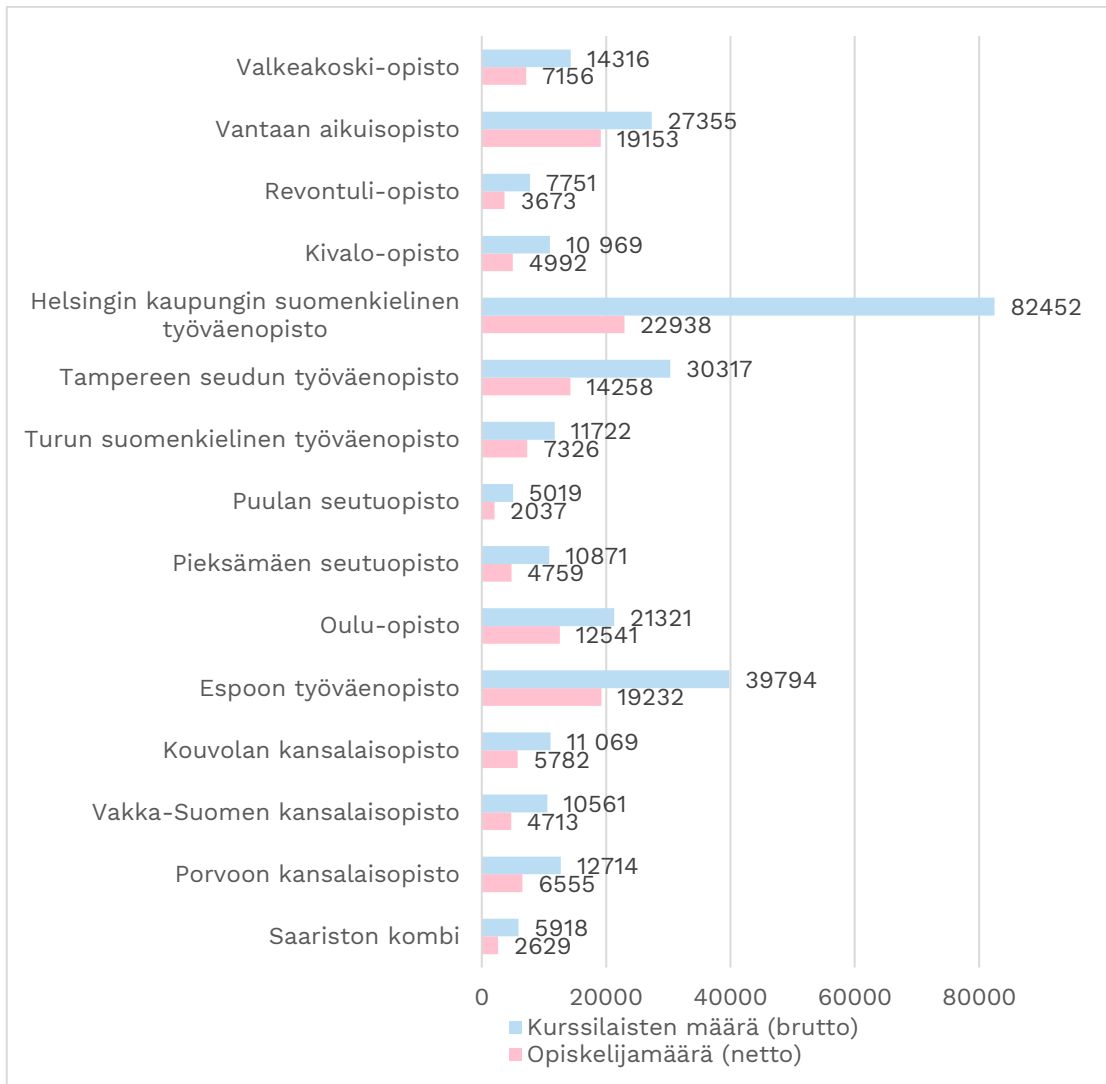
Opistojen toiminta-alueen yhteenlaskettu väestömäärä, 2,2 miljoonaa asukasta, on vuonna 2020 vaihdellut Puulan seutuopiston 12 121 asukkaan ja Helsingin työväenopiston 657 674 asukkaan välillä. Opistojen opetustoimipaikkojen määrä on vaihdellut Turun työväenopiston 25 ja Saariston Kombin 139 toimipaikan välillä. Laaja toimipaikkaverkko on yhteydessä palveluiden saatavuuteen lähipalveluna, mutta myös kunnan tai alueen rakenne vaikuttaa paljon toimipaikkojen määrälliseen tarpeeseen ja opetuksen järjestämismahdollisuuksiin. Opistojen toimialueet vaihtelevat pinta-alaltaan merkittävästi, Vantaan aikuisopiston 240 ja Revontuli-opiston poikkeuksellisen suuren, 29 069 neliökilometrin välillä. Väestömäärä yhtä toimipistettä kohti vaihteli Saariston Kombin 111 ja Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston 8 887 asukkaan välillä ollen kaikkien opistojen osalta 1 671 ja keskimäärin 2 202.

Opistojen brutto-opiskelijamäärä on vaihdellut Puulan seutuopiston 5 019 ja Helsingin kaupungin suomenkielisen työväenopiston 82 452 välillä. Yhteensä tiedonkeruuseen vastanneiden opistojen brutto-opiskelijamäärä oli 302 149.

Netto-opiskelijamäärä yhteensä oli 137 744, mikä on 46 prosenttia brutto-opiskelijamäärästä. Kansalaisopistojen kursseille on netto-opiskelijamäärän mukaan osallistunut kaikkiaan 6 prosenttia tiedonkeruuseen osallistuneiden opistojen toimialueiden asukkaista. Vaihteluväli opistoissa oli 3–27. Tämä kuvastaa kuntien ja kansalaisopistojen välisiä eroja. Opiskelijoiden kirjaaminen erilaisiin tilaisuuksiin ja luentoihin vaihtelee, joten netto-opis-

kelijamäärät eivät tältä osin ole täysin verrannollisia opistojen välillä. Lisäksi valtionosuusrahoituksen vahvistettu opetustuntimäärä vaikuttaa merkittävästi kansalaisopistojen opetustarjonnan laajuuteen ja palveluiden saatavuuteen. Kuviossa on esitetty opistoittain brutto- ja netto-opiskelijamäärät vuonna 2020.

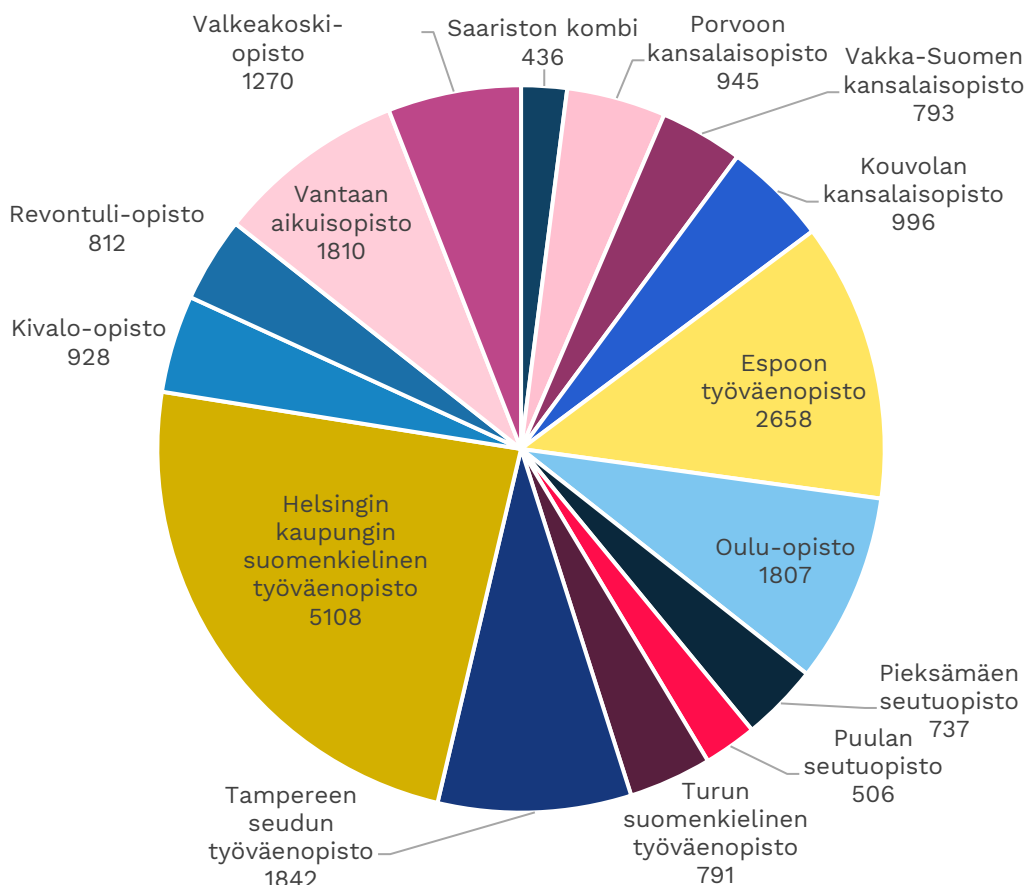

Kuvio. Brutto-opiskelijoiden ja netto-opiskelijoiden lukumäärä opistoittain.

Opistojen kokonaistuntimäärä yhteensä vuonna 2020 oli 469 216. Ilman kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttyä koulutusta valtionosuusrahoitukseen oikeuttavia opetustunteja kansalaisopistoilla on toteutunut yhteensä 443 369, mikä on 94 prosenttia opistojen kokonaistuntimäärästä. Keskimäärin opetustuntimäärä opistoilla on ollut kaikkiaan 31 281.

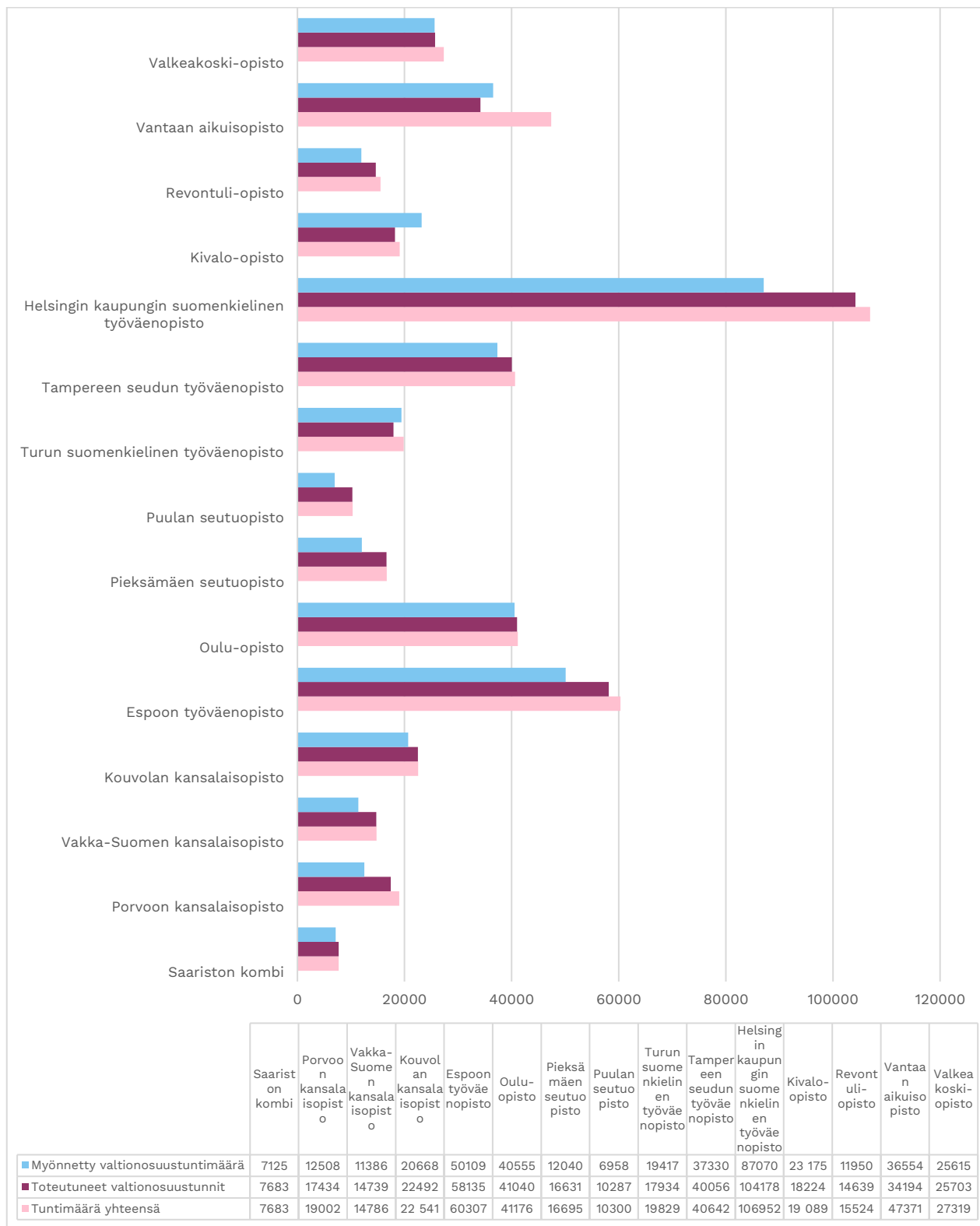
Kaikissa kansalaisopistoissa yhteensä opetustunteja yhtä kurssia kohden on ollut keskimäärin 21,5. Kurssilaisia on ollut yhtä kurssia kohti koko tiedonkeruun osalta 14 ja vaihdellen eri opistoissa välillä 10 ja 16. Keskimäärin kurssilaisia kurssilla oli 13. Tuntimäärä yhtä henkilötyövuotta kohden on ollut yhteensä kaikkien kansalaisopistojen osalta 568 ollen keskimäärin 582.

Toteutunut kurssimäärä yhteensä tiedonkeruussa oli 21 439 kurssia. Jakauma opistoittain on esitetty kuviossa.

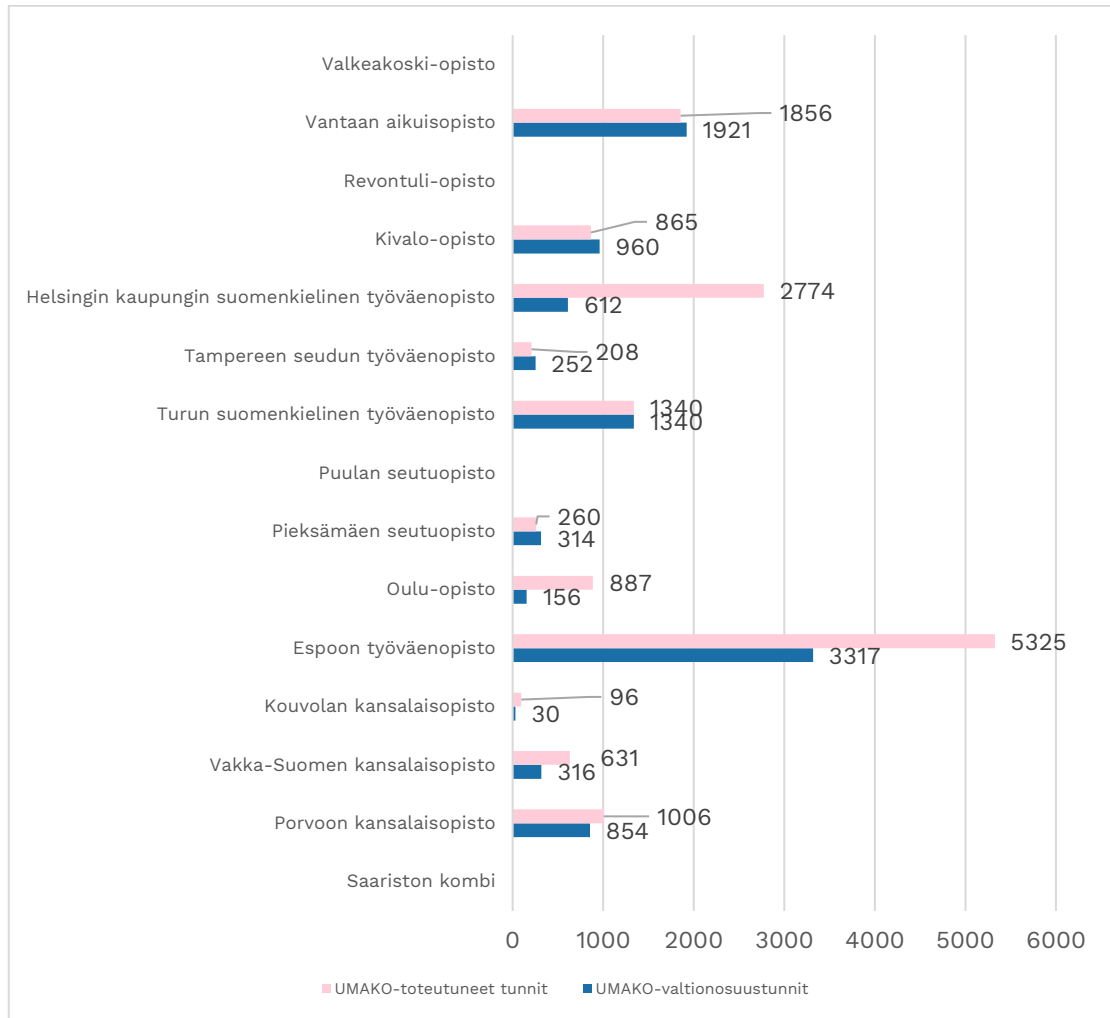
Kuvio. Toteutuneet kurssimäärät opistoittain vuonna 2020

Seuraavassa kuviossa on esitetty opistojen opetustuntimäärä yhteensä sekä valtionosuusrahoitteinen opetustuntimäärä ja toteutunut valtionosuusrahoitteinen opetustuntimäärä. Kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyin koulutuksen (UMAKO) valtionosuusrahoitteiset opetustunnit ja toteutuneet opetustunnit on esitetty erikseen seuraavassa kuviossa.

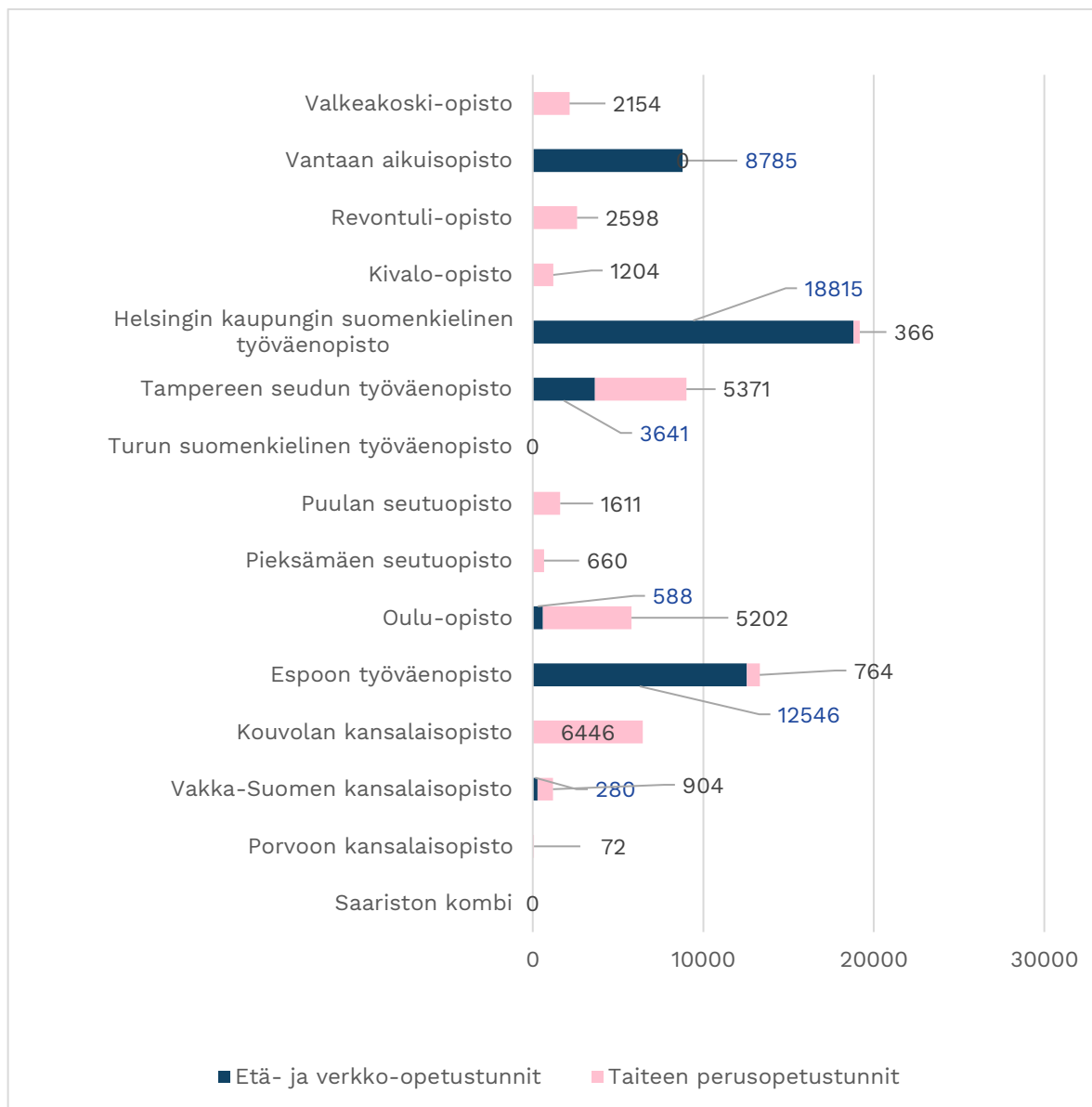
Kuvio. Kansalaisopistojen opetustunnit vuonna 2020.

Kotoutumissuunnitelmaan hyväksyttyä koulutusta (UMAKO) ei ole järjestetty neljässä opistoissa vuonna 2020. Valtionosuustuntien määrä, joka rahoituksen perustana on, oli yhteensä 10 072 ja toteutuneiden tuntien määrä 15 248. Erotus on 5 176 opetustuntia, kun toteutuneet opetustunnit ylittyivät valtaosalla opistoja. Keskimäärin koulutukseen kohdennettuja valtionosuustunteja oli 916 ja toteutuneita opetustunteja 1 386.

Kuvio. Kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyn koulutuksen opetustuntimäärät vuonna 2020.

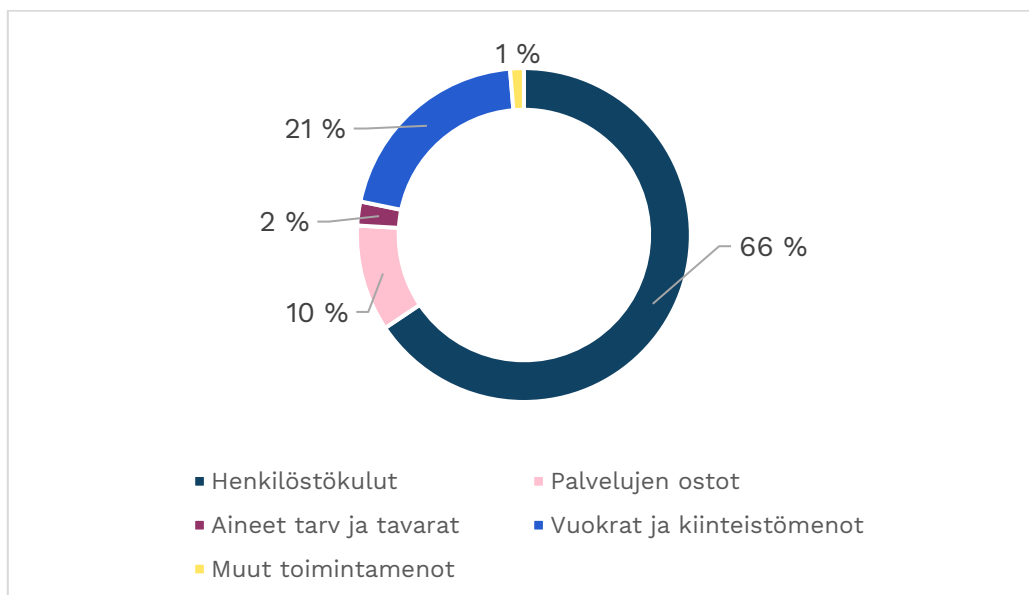
Etä- ja verkko-opetuksena järjestetyt opetustuntimäärät sekä taiteen perusopetuksen tuntimäärät ovat kuviossa. Kolmessa kansalaisopistossa ei järjestetty taiteen perusopetusta. Taiteen perusopetuksen opetustuntimäärä opistoissa yhteensä oli 27 352, mikä on keskimäärin 2 279 opetustuntia opistoa kohden. Etä- ja verkko-opetuksesta raportoi kuusi opistoa, joiden yhteenlaskettu opetustuntimäärä oli 44 655, mikä on keskimäärin 7 443 opetustuntia opistoa kohden.

Kuvio. Etä- ja verkko-opetuksen sekä taiteen perusopetuksen opetustunnit kansalaisopistoissa vuonna 2020.

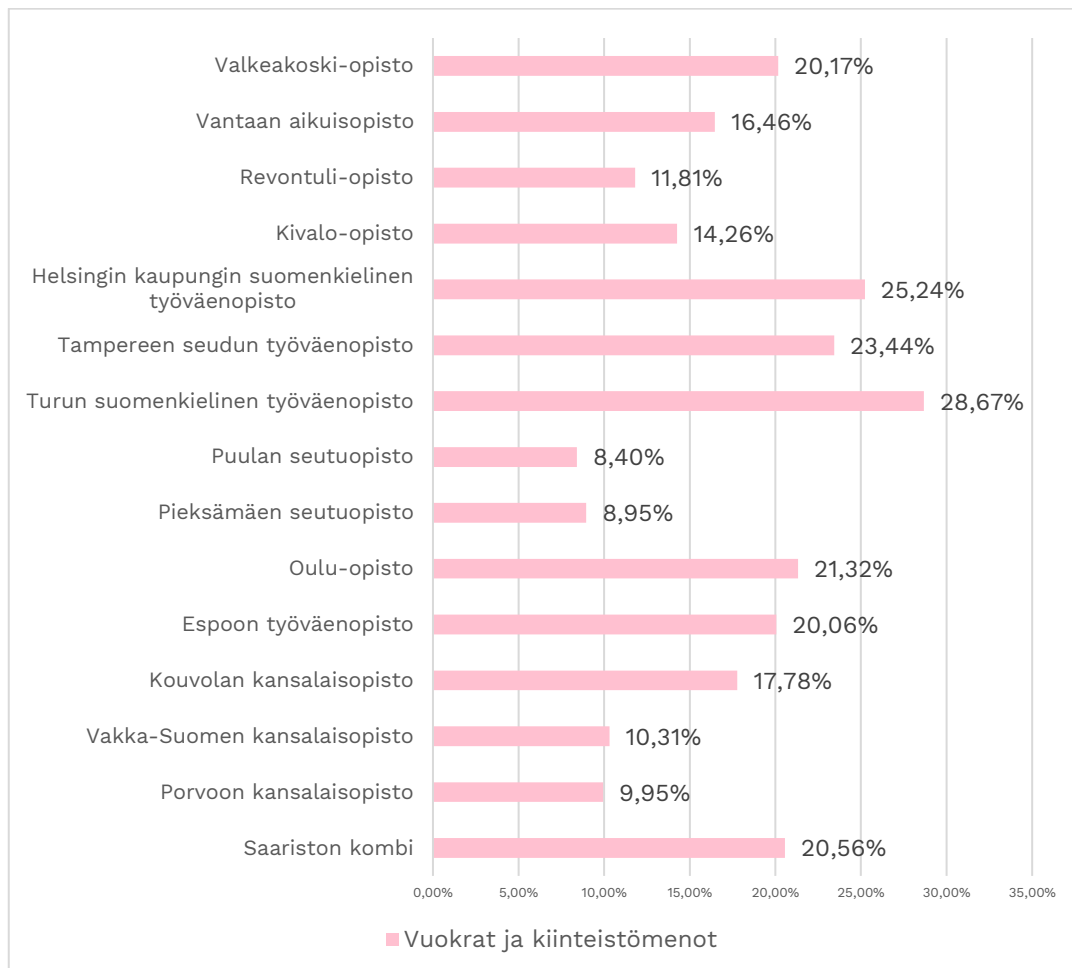
1.4.2 Kansalaisopistojen menot

Kansalaisopistojen (15) toimintamenot olivat yhteensä 52,3 miljoonaa euroa. Menoja-kaumaa tarkasteltaessa on nähtävissä, että henkilöstökulujen (yhteensä 34,3 miljoonaa euroa) osuus kansalaisopistojen kokonaismenoista vaihteli opistoissa 58–75 prosentin välillä, kun ne olivat kaikkien opistojen osalta yhteensä 66 prosenttia. Matkakustannusten osuus vaihteli 0–7 prosentin välillä ollen 1 prosenttia opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista. Palveluiden ostojen osuus kokonaismenoista, yhteensä 10 prosenttia, vaihteli opistoissa 4 ja 20 prosentin välillä. Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot vaihtelivat 1 ja 3 prosentin välillä ollen kaikkien opistojen osalta yhteensä 2 prosenttia. Vuokrat ja kiinteistömenot vaihtelivat opistoissa 9 ja 29 prosentin välillä, kun niiden osuus opistojen yhteenlasketuista kokonaismenoista oli n. 20 prosenttia. Tilakustannuksista muodostui toiseksi suurin kuluera kansalaisopistojen toiminnassa. Muiden toimintamenojen osuuden vaihteluväli oli 0–19 prosenttia ja opistojen kokonaismenoista 1 prosenttia.

Kuvio. Toimintamenojen jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2020
Kaikkien kansalaisopistojen opetustuntikohtaiset toimintamenot muodostivat 114 euroa, keskimäärin toimintamenot yhtä opetustuntia kohti olivat 101 euroa.

Kuviossa on esitetty kansalaisopistojen vuokrien ja kiinteistömenojen osuus toimintamenoista vuonna 2020. Tilakustannusten vaihteluväli on 8,4 prosentista 28,7 prosenttiin.

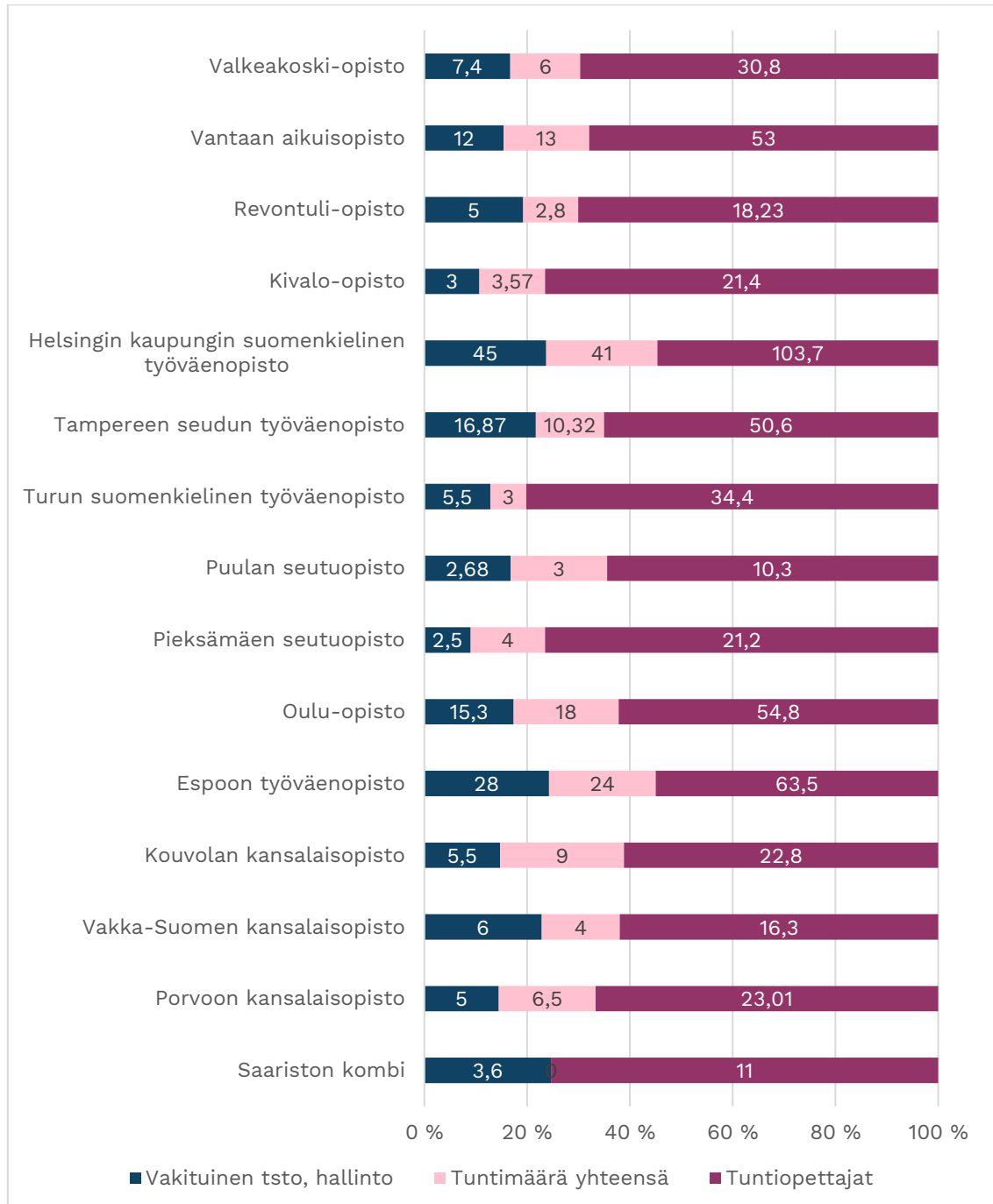
Kuvio. Opistojen vuokrien ja kiinteistömenojen osuus niiden toimintamenoista vuonna 2020.

Kansalaisopistojen tiedonkeruussa henkilöstökulut muodostivat merkittävän osan eli kaksi kolmasosaa kustannuksista. Henkilöstökuluihin, joita ovat palkat sivukuluineen, kohdistui kansalaisopistojen yhteenlasketuista kustannuksista 66 prosenttia ja muihin toimintamenoihin kohdistui 34 prosenttia. Henkilöstökuluista 77 prosenttia eli yli kolme neljäsosaa kohdistui opetukseen ja 23 prosenttia muuhun kuin opetukseen. Opetukseen kohdistuvien henkilöstökulujen osuuden vaihteluväli eri opistoilla oli 62–91 prosenttia kaikista henkilöstökuluista.

Toimintavuonna 2020 tiedonkeruuseen osallistuneiden kansalaisopistojen henkilötyövuosimäärä (htv) yhteensä oli 827. Henkilötyövuosien määrä jakautuu kansalaisopistoissa vakinaiseen hallintohenkilöstöön, päätoimisiin opettajiin sekä tuntiopettajiin. Vakinaisen hallintohenkilöstön htv-määrä oli 163 (keskiarvo 11/opisto), päätoimisten opettajien htv-

määrä oli 148 (keskiarvo 10/opisto ja tuntiopettajien htv-määrä oli 535 (keskiarvo 36/opisto). Tuntiopettajien (ilman päätoimisia tuntiopettajia) osuus muodosti 65 prosenttia opistojen henkilötyövuosimäärästä. Kuviossa on esitetty henkilötyövuosien jakautuminen kansalaisopistoittain. Keskimäärin henkilötyövuosimäärä opistoissa oli 55.

Kuvio. Henkilötyövuosien jakautuminen kansalaisopistoissa vuonna 2020

On huomioitava, että kilpailukyky sopimus vaikuttaa vuosina 2018–2020 henkilötyövuosi-laskentaan, mikä heikentää vertailtavuutta eri vuosien välillä. Vuoden 2020 raportti sisältää lisäksi koronaepidemian vaikutukset. Lähiopetusta ei ollut mahdollista järjestää alkuvuonna 2020 ja valtakunnallisten päätösten ja suositusten lisäksi alueelliset rajoitukset ovat vaikuttaneet kansalaisopistojen koulutuksen järjestämismahdollisuuksiin eri tavoin eri aikoina, mikä on osittain vaikuttanut myös henkilöstöä koskeviin tuloksiin.

Vuonna 2020 netto-opiskelijaa kohti tarkasteltuna opistojen yhteenlasketut toimintamenot yhteensä olivat 379 euroa, henkilöstömenot 249 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 78 euroa sekä matkakustannukset 4 euroa. Menot olivat keskimäärin 352 euroa netto-opiskelijaa kohden. Keskimäärin toimintamenot olivat 352 euroa, henkilöstömenot 233 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 62 euroa ja matkakustannukset 4 euroa/netto-opiskelija.

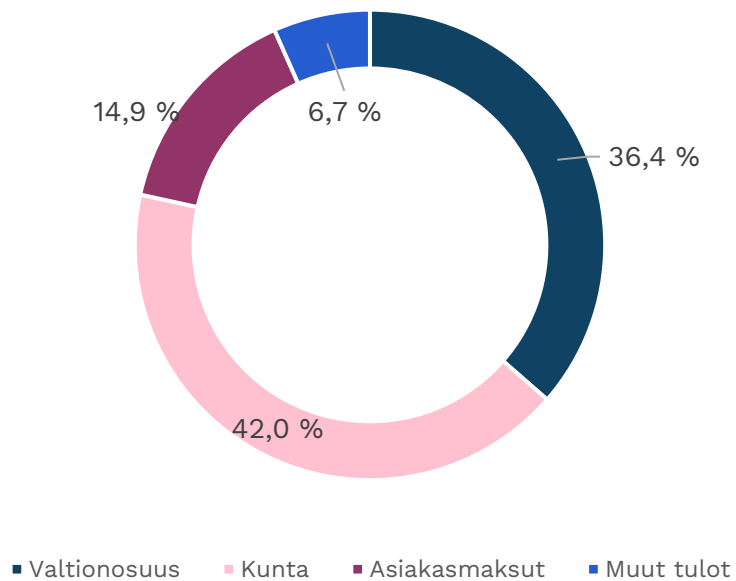
Kurssilaista eli brutto-opiskelijaa kohti opistojen toimintamenot kaikkien kansalaisopistojen osalta yhteensä olivat 173 euroa, henkilöstömenot 114 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 35 euroa ja matkakustannukset 2 euroa. Keskimäärin toimintamenot kurssilaista kohden olivat 167 euroa, henkilöstömenot 111 euroa, vuokra- ja kiinteistömenot 29 euroa sekä matkakulut 3 euroa/kurssilainen.

1.4.3 Kansalaisopistojen tulot

Kansalaisopistojen toiminta rahoitetaan sekä valtion että kuntien tai muiden kansalaisopistojen ylläpitäjien omalla rahoituksella ja lisäksi erilaisilla muilla tuloilla, erityisesti asiakkailta perittävillä kurssimaksutuloilla.

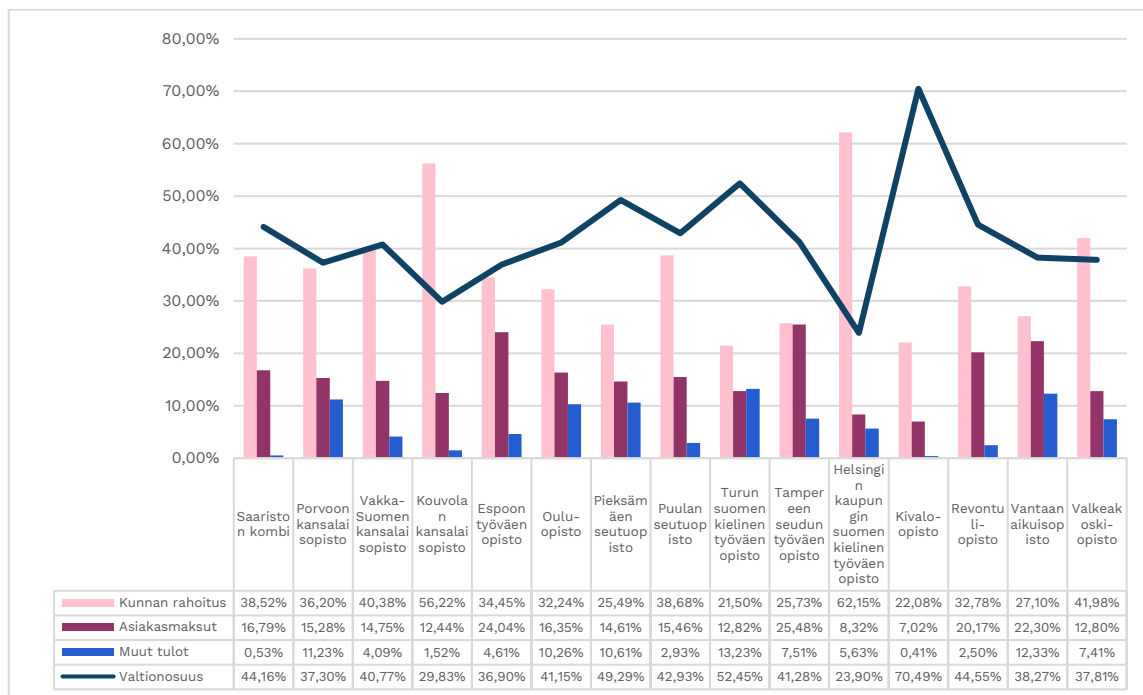
Kansalaisopistojen tiedonkeruun mukaiset yhteenlasketut tulot, 57,9 miljoonaa euroa, jakautuivat siten, että valtionosuusrahoituksen (21 miljoonaa euroa) osuus muodosti yli kolmasosan, 36 prosenttia ja kuntien rahoitus (24,3 miljoonaa euroa) 42 prosenttia tuloista. Asiakasmaksutulot olivat 9,1 miljoonaa euroa, asiakasmaksutulojen palautukset noin 432 000 euroa, muut tulot 2,6 miljoonaa euroa ja korona-avustukset vajaat 1,3 miljoonaa euroa.

Kansalaisopistojen tulorahoituksen jakautuminen on esitetty kuviossa. Asiakasmaksutulot sisältävät asiakasmaksutulojen palautukset ja muut tulot sisältävät myös korona-avustukset. Yhteensä kansalaisopistojen valtionosuusrahoituksen osuus opistojen toimintamenoista oli 36 prosenttia, kun kuntien oma rahoitus oli 42 prosenttia ja asiakkaiden maksutulojen osuus oli 15 prosenttia. Muiden tulojen osuus oli 7 prosenttia.

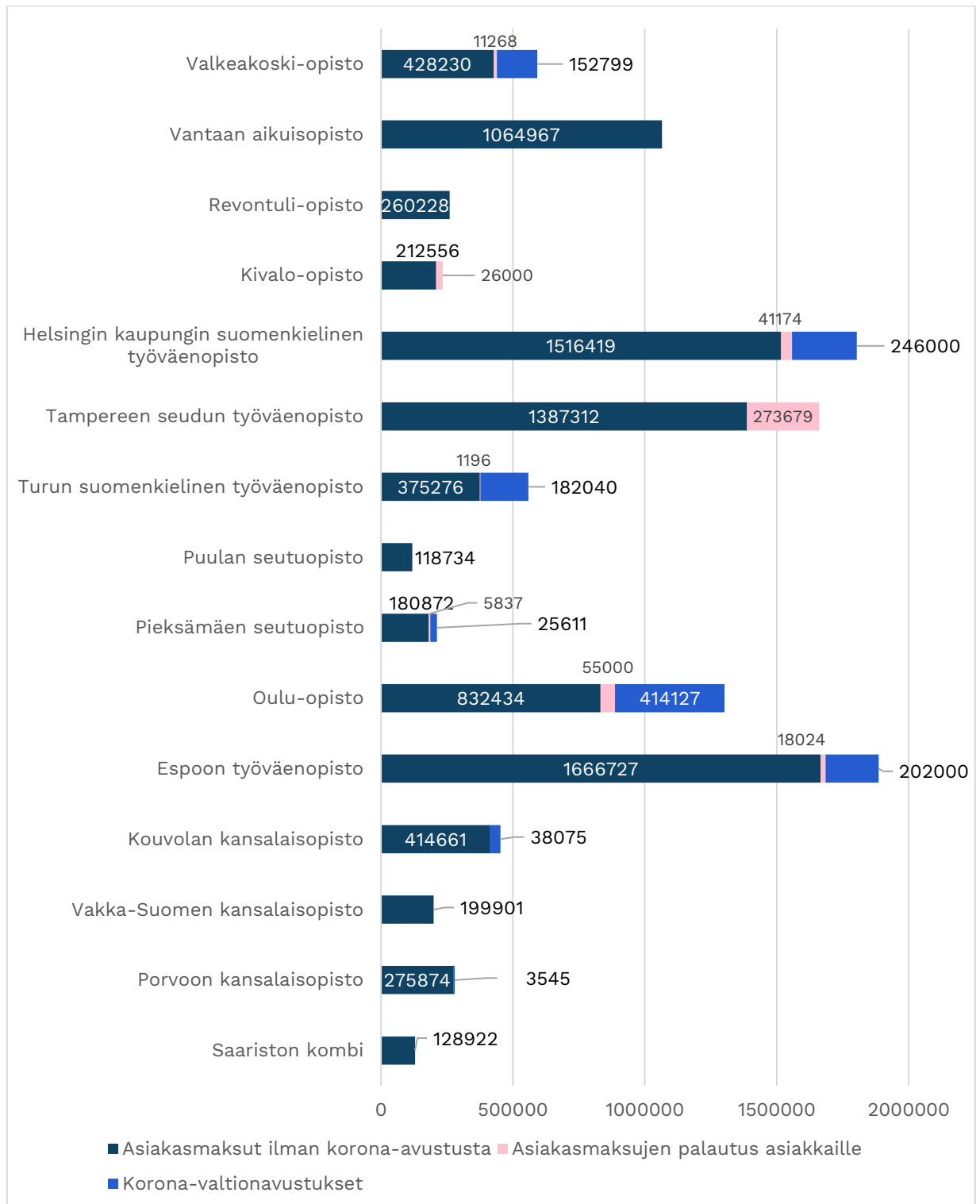
Kuvio. Rahoituksen jakautuminen vuonna 2020 tiedonkeruussa olleilla kansalaisopistoilla.

Kansalaisopistojen tulojen jakauma on esitetty seuraavassa kuviossa. Asiakasmaksutulot sisältävät myös asiakasmaksutulojen palautukset. Muut tulot sisältävät myös korona-avustukset. Valtionosuusrahoitus on ollut alhaisin Helsingin kaupungin suomenkielisellä työväenopistolla ja korkein Kivalo-opistolla. Vastaavasti kunnan rahoitus on ollut alhaisin Kivalo-opistolla ja korkeimmillaan Helsingissä. Myös muun rahoituksen osuuksissa on opistokohtaista vaihtelua.

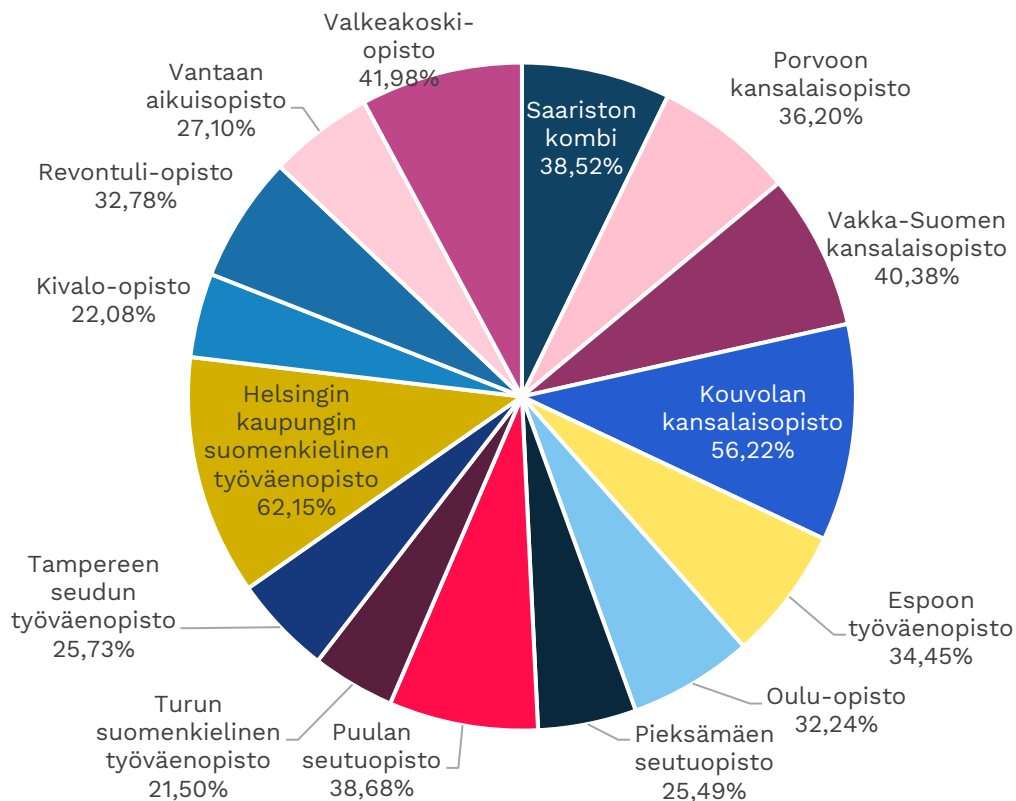
Kuvio. Kansalaisopistojen tulojen jakautuminen (%): Valtionosuus, kunnan rahoitus, asiakasmaksut ja muut tulot vuonna 2020.

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen asiakasmaksujen ja valtionavustusten osalta. Seuraavassa kuviossa on esitetty opistoittain asiakasmaksut, niiden palautukset sekä valtion myöntämät korona-avustukset, jotka näyttäytyivät koronapandemian vaikutusten vuoksi eri tavoin opistoissa. Kansalaisopistojen ylläpitäjät määrittivät itsenäisesti asiakasmaksuja koskevat periaatteet.

Kuvio. Kansalaisopistojen asiakasmaksutulot, niiden palautukset ja saadut valtionavustukset koronapandemian vaikutuksiin (euroa).

Kuviossa on esitetty kansalaisopistojen ylläpitäjien oma rahoitus vuonna 2020.

Kuvio. Kuntien rahoitus kansalaisopiston toimintaan vuonna 2020.

Rahoitus opetustuntia, kurssilaista ja netto-opiskelijaa kohden tarkasteltuna sisältää valtionosuuden, kuntien rahoituksen, asiakasmaksutulot, jotka sisältävät myös maksutulosten palautukset sekä muut tulot, jotka sisältävät myös korona-avustukset.

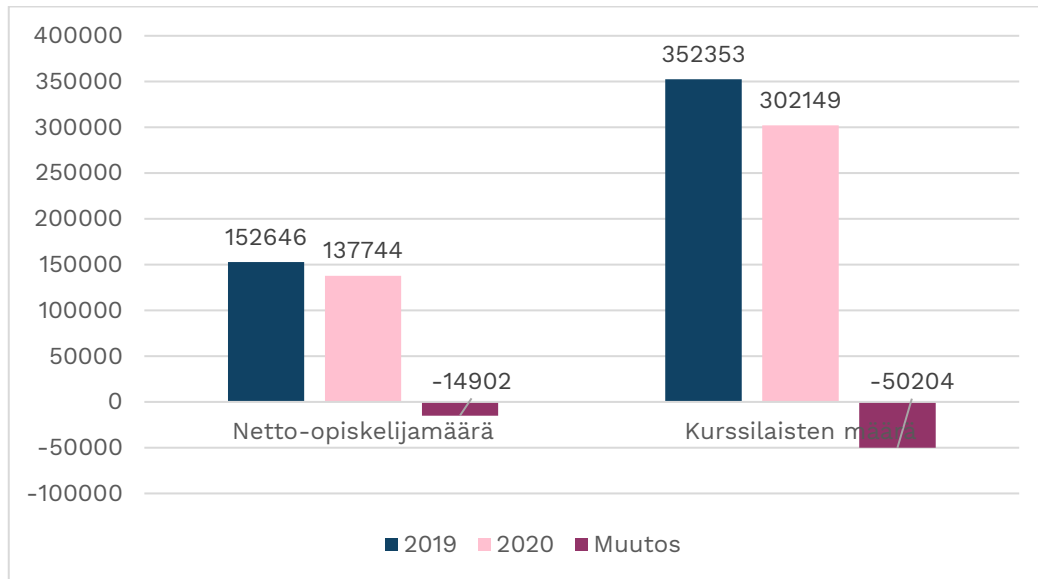
Opistojen yhteenlaskettuja tietoja tarkasteltaessa tuntimäärää kohden valtionosuusrahoitus oli 45 euroa/opetustunti, kun kuntarahoitus oli 52 euroa/opetustunti. Asiakasmaksutulosten osuus oli 18 euroa/opetustunti ja muiden tulojen osuus oli 8 euroa/opetustunti, jolloin tulorahoitus opetustuntia kohti muodostui 123 euroksi. Keskimäärin tulorahoitus oli 112 euroa/opetustunti.

Kurssilaista (brutto-opiskelija) kohti kaikkien opistojen osalta valtionosuusrahoitus oli 70 euroa ja kunnan oma rahoitus 81 euroa. Asiakasmaksutulosten osuus oli 29 euroa ja muiden tulojen osuus 13 euroa. Yhteensä yhtä kurssilaista kohti rahoitus oli kansalaisopistoilla yhteensä 192 euroa ja keskimäärin 185 euroa.

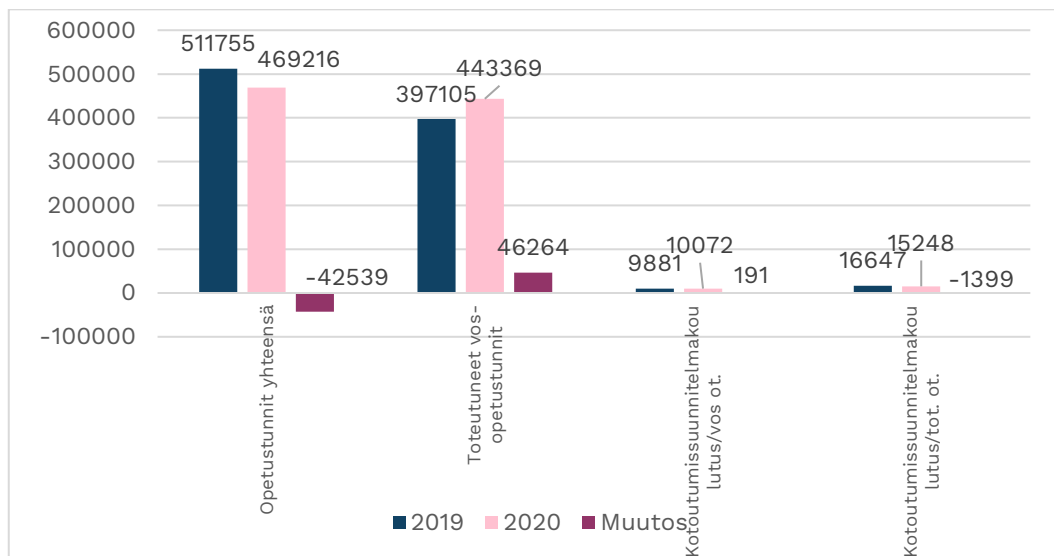
Netto-opiskelijaa kohden valtionosuusrahoitus oli 153 euroa ja kuntarahoitus 177 euroa. Asiakasmaksutulojen osuus oli 63 euroa ja muiden tulojen osuus 28 euroa. Yhteensä rahoitus netto-opiskelijaa kohden oli 420 euroa tarkasteltuna opistoja yhteensä. Keskiarvo oli 391 euroa netto-opiskelijaa kohden.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty muutoksia vuoden 2019 toiminta- ja talousraportin tietoihin nähden yhteensä kaikkien tiedonkeruuseen osallistuneiden kansalaisopistojen osalta.

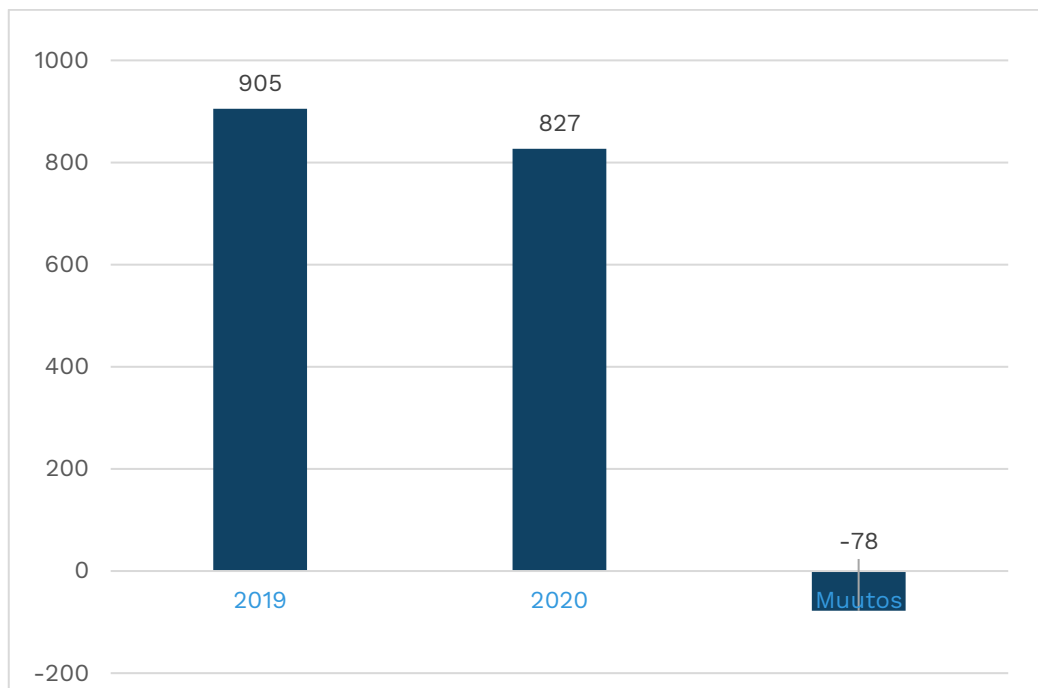
Taulukko. Osallistujamäärien muutos 2019–2020

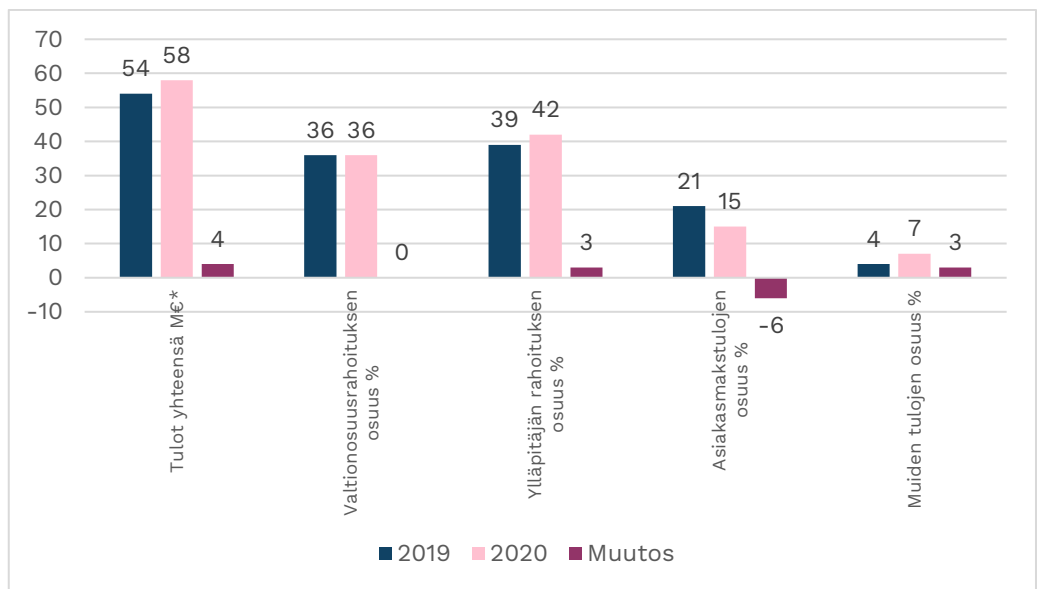
Taulukko. Opetustuntimäärän muutos 2019–2020

Taulukko. Henkilötyövuosien muutos 2019–2020

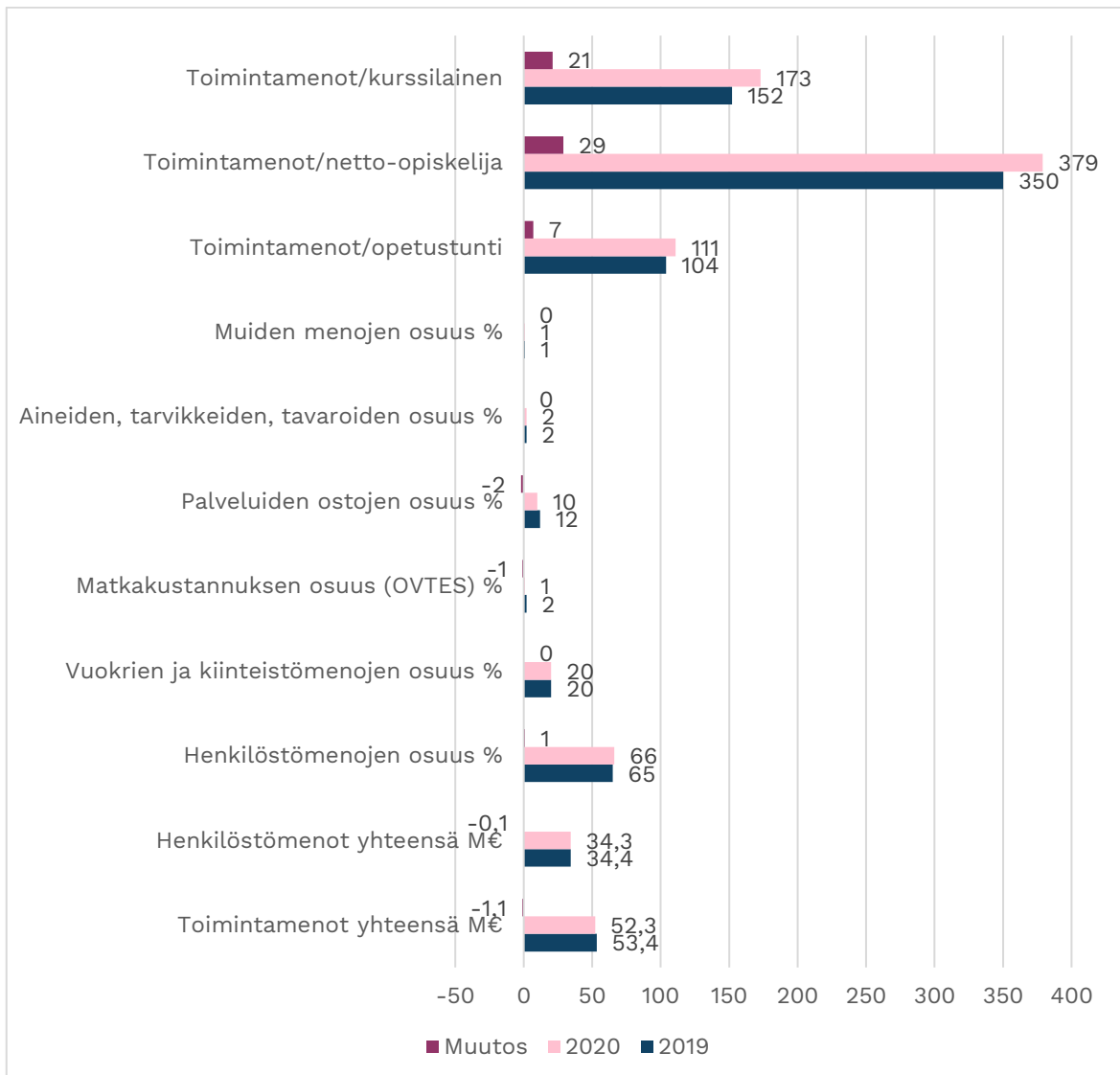
Taulukko. Tulojen muutos 2019–2020

* Tulot sisältävä maksutulojen palautukset ja korona-avustukset vuonna 2020

Taulukko. Toimintamenojen muutos 2019–2020

1.5 Liitteet

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot

LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko

LIITE 1. Tiedonkeruuseen osallistuneet kansalaisopistot

Opiston ylläpitäjä	Opiston nimi
Pargas stad	Saariston Kombi (Saariston kansalaisopisto + Väståbolands medborgarinstitut)
Porvoon kaupunki	Porvoon kansalaisopisto
Laitilan kaupunki	Vakka-Suomen kansalaisopisto
Kouvolan kaupunki	Kouvolan kansalaisopisto
Koulutuskuntayhtymä Omnia	Espoon työväenopisto
Oulun kaupunki	Oulu-opisto
Pieksämäen kaupunki	Pieksämäen seutuopisto
Turun kaupunki	Turun suomenkielinen työväenopisto
Joutsan kunta	Puulan seutuopisto
Tampereen kaupunki	Tampereen seudun työväenopisto
Helsingin kaupunki	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
Kemin kaupunki	Kivalo-Opisto
Kittilän kunta	Revontuli-Opisto
Vantaan kaupunki	Vantaan aikuisopisto
Valkeakosken kaupunki	Valkeakoski-opisto

LIITE 2. Tiedonkeruutaulukko.

Toiminnalliset tiedot	Helsingin kaupungin														
	Saariston kombi	Porvoon kansalaisopisto	Vakka-Suomen kansalaisopisto	Kouvolan kansalaisopisto	Espoon työväenopisto	Oulu-opisto	Pieksämäen seutuopisto	Puulan seutuopisto	Turun suomenkielinen työväenopisto	Tampereen suomenkielinen seudun työväenopisto	Kivalo-opisto	Revontuli-opisto	Vantaan aikuisopisto	Valkeakoski-opisto	
Väestömäärä 31.12.2020	15457	55589	30748	81187	292796	207327	17375	12121	192968	274361	657674	34287	16510	237231	80429
Toiminta-alueen pinta-ala	882	883	3959	2871	312	3817	1836	2807	243	2014	719	3729	29069	240	2800
Toimipaikka	139	82	95	86	92	98	89	77	25	81	74	84	109	57	132
Henkilötyövuodet yhteensä	14,6	34,51	26,3	37,8	115,5	77,2	28,4	15,98	38,4	77,79	187,7	24,4	26,03	78	44,2
Vakituinen tsto, hallinto	3,6	5	6	5,5	28	15,3	2,5	2,68	5,5	16,87	45	3	5	12	7,4
Päätöiset opettajat	0	6,5	4	9	24	18	4	3	3	10,32	41	3,57	2,8	13	6
Tuntiopettajat	11	23,01	16,3	22,8	63,5	54,8	21,2	10,3	34,4	50,6	103,7	21,4	18,23	53	30,8
Tuntimäärä yhteensä	7683	19002	14786	22 541	60307	41176	16695	10300	19829	40642	106952	19 089	15524	47371	27319
Toteutuneet valtionosuustun nit	7683	17434	14739	22492	58135	41040	16631	10287	17934	40056	104178	18224	14639	34194	25703
UMAKO-valtionosuustun nit		854	316	30	3317	156	314		1340	252	612	960		1921	
UMAKO-toteutuneet tunnit		1006	631	96	5325	887	260		1340	208	2774	865		1856	
Myönnetty valtionosuustun määrä	7125	12508	11386	20668	50109	40555	12040	6958	19417	37330	87070	23 175	11950	36554	25615
%-osuus	100,00 %	91,75 %	99,68 %	99,78 %	96,40 %	99,67 %	99,62 %	99,87 %	90,44 %	98,56 %	97,41 %	95,47 %	94,30 %	72,18 %	94,08 %
Etä- ja verkko-opetustunnit			280		12546	588				3641	18815			8785	
Talteen perusopetustun nit	0	72	904	6446	764	5202	660	1611	0	5371	366	1204	2598	0	2154
Opiskelijamäärä (netto)	2629	6555	4713	5782	19232	12541	4759	2037	7326	14258	22938	4992	3673	19153	7156
Kursstiläisten määrä (brutto)	5918	12714	10561	11 069	39794	21321	10871	5019	11722	30317	82452	10 969	7751	27355	14316
Toteutuneet kurssimäärät	436	945	793	996	2658	1807	737	506	791	1842	5108	928	812	1810	1270
Kaikki yhteensä															
Valtionosuuskurssit	436	899	783	963	2617	1759	733	473	775	1755		904	735	1657	1179
Tunti/kurssi keskiarvo	17,6	20,1	18,6	22,6	22,7	22,8	22,7	20,4	25,1	22,1	20,9	20,6	19,1	26,2	21,5
Tunteja/henkilöt yövuosi	526,2	550,6	562,2	596,3	522,1	533,4	587,9	644,6	516,4	522,5	569,8	782,3	596,4	607,3	618,1
Kurssilaiset/kurssimäärä	13,6	13,5	13,3	11,1	15,0	11,8	14,8	9,9	14,8	16,5	16,1	11,8	9,5	15,1	11,3
Taloudelliset tiedot															
Henkilöstökulut	476812	1227964	997556	1384039	4755356	3120714	899714	562985	1301231	2902303	9220888	1210185	932203	3503828	1790921
*josta opetus	322229	825425	763130	855543	3679549	2397904	820360	456542	1072982	2059475	7174728	1090768	683384	2912129	1425668
*josta muut	154583	402539	234426	528496	1075807	722810	79354	106443	228249	842828	2046160	119417	248819	591699	365253
Palvelujen ostot	77973	354541	137218	504849	284999	525369	161516	113855	164065	342769	1715044	162868	201206	366316	273664
Aineet tarv ja tavarat	8616	28668	33502	55790	173343	83379	20701	15235	69000	88352	427875	18762	28163	105689	52861
Vuokrat ja kiinteistömenot	151515	178912	139809	421403	1325217	1013603	107230	64085	627168	1024612	3851562	296625	157900	786173	538322
Muut toimintamenot	21994	8788	47343	4679	66979	10747	8732	6426	25700	13333	47315	391152	17510	13257	13196
Menot yhteensä	736910	1798873	1355428	2370760	6605894	4753812	1197893	762586	2187165	4371369	15262684	1694778	1336982	4775263	2673462
Toimintaympäristön vaikutukset taloudelliseen toteumaan															
Menot yhteensä	736910	1798873	1355428	2373195	6605894	4753812	1197893	762586	2187165	4371369	15262684	1694778	1336982	4775263	2673462
Muut Menot OVTES:n mukaiset															
matkakulut	26141	41320	40488	28117	70542	21182	48217	1757	23030	5387	26970	93960	44365	71400	
Tilakustannukset yhteensä	151515	178912	137544	421403	1325217	967201	107231	64085	742992	1088363	4388017	304964	157900	786173	626202
Vuokramenot	151515	178912	139809	421403	1325217	1013603	107231	64085	627168	996391	3851562	298524	92700	786173	537487
Josta sisäiset vuokrat*	131212	123617	20927	412522	973950	96001	24592	627168	973048	3726099		30300	786173	536640	
Josta ulkoiset vuokrat	20303	32583	115252	8881	1325217	39654	11229	39493	0	23343	125464	62400	0	847	
kiinteistömenot					0	107231	0	115824	91972	574508		0	0	0	
Henkilöstökulut	64,70 %	68,26 %	73,60 %	58,38 %	71,99 %	65,65 %	75,11 %	73,83 %	59,49 %	66,39 %	60,41 %	58,19 %	69,72 %	73,37 %	67,10 %
Matkakustannukset (osa henkilöstökuluja)	3,55 %	2,30 %	2,99 %	1,19 %	0,00 %	1,48 %	1,77 %	6,32 %	0,08 %	0,53 %	0,04 %	1,30 %	7,03 %	0,93 %	2,68 %
Palvelujen ostot	10,58 %	19,71 %	10,12 %	21,29 %	4,31 %	11,05 %	13,48 %	14,93 %	7,50 %	7,84 %	11,24 %	7,83 %	15,05 %	7,67 %	10,25 %
Aineet tarv ja tavarat	1,17 %	1,59 %	2,47 %	2,35 %	2,62 %	1,75 %	1,73 %	2,00 %	3,15 %	2,02 %	2,80 %	0,90 %	2,11 %	2,21 %	1,98 %
Vuokrat ja kiinteistömenot	20,56 %	9,95 %	10,31 %	17,78 %	20,06 %	21,32 %	8,95 %	8,40 %	28,67 %	23,44 %	25,24 %	14,26 %	11,81 %	16,46 %	20,17 %
Muut toimintamenot	2,98 %	0,49 %	3,49 %	0,20 %	1,01 %	0,23 %	0,73 %	0,84 %	1,18 %	0,31 %	0,31 %	18,81 %	1,31 %	0,28 %	0,49 %
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

KANSALAI SOPISTOJEN TOIMINTA JA TALOUS 2020

Henkilöstökulut	476812	1227964	997556	1384039	4755356	3120714	899714	562985	1301231	2902303	9220888	1210185	932203	3503828	1790921
Opetus	67,6 %	67,2 %	76,5 %	61,8 %	77,4 %	76,8 %	91,2 %	81,1 %	82,5 %	71,0 %	77,8 %	90,1 %	73,3 %	83,1 %	79,6 %
Muut	32,4 %	32,8 %	23,5 %	38,2 %	22,6 %	23,2 %	8,8 %	18,9 %	17,5 %	29,0 %	22,2 %	9,9 %	26,7 %	16,9 %	20,4 %
Menot €/tunti	95,9	94,7	91,7	105,2	109,5	115,5	71,8	74,0	110,3	107,6	142,7	108,9	86,1	100,8	97,7
Henkilöstökulut €/tunti	62,1	64,6	67,5	61,4	78,9	75,8	53,9	54,7	65,6	71,4	86,2	63,4	60,0	74,0	65,6
Vuokra- ja kiinteistömenot €/tunti	19,7	9,4	9,5	18,7	22,0	24,6	6,4	6,2	31,6	25,2	36,0	15,5	10,2	16,6	19,7
Matkat €/tunti	3,4	2,2	2,7	1,2	0,0	1,7	1,3	4,7	0,1	0,6	0,1	1,4	6,1	0,9	2,6
Menot €/asiakas	280,3	274,4	287,6	410,0	343,5	379,1	251,7	374,4	298,5	306,6	665,4	416,6	364,0	249,3	373,0
Henkilöstökulut €/asiakas	181,4	187,3	211,7	239,4	247,3	248,8	189,1	276,4	177,6	203,6	402,0	242,4	253,8	182,9	250,3
Vuokra- ja kiinteistömenot €/asiakas	57,6	27,3	29,7	72,9	68,9	80,8	22,5	31,5	85,6	71,9	167,9	59,4	43,0	41,0	75,2
Matkat €/asiakas	9,9	6,3	8,6	4,9	0,0	5,6	4,5	23,7	0,2	1,6	0,2	5,4	25,6	2,3	10,0
Tunnuslukuja/menot/kurssilainen															
Menot €/kurssilainen	124,5	141,5	128,3	214,2	166,0	223,0	110,2	151,9	186,6	144,2	185,1	189,6	172,5	174,6	186,4
Henkilöstökulut €/kurssilainen	80,6	96,6	94,5	125,0	119,5	146,4	82,8	112,2	111,0	95,7	111,8	110,3	120,3	128,1	125,1
Vuokra- ja kiinteistömenot €/kurssilainen	25,6	14,1	13,2	38,1	33,3	47,5	9,9	12,8	53,5	33,8	46,7	27,0	20,4	28,7	37,6
Matkat €/kurssilainen	4,4	3,2	3,8	2,5	0,0	3,3	1,9	9,6	0,1	0,8	0,1	2,5	12,1	1,6	5,0
Rahoitus															
Valtionosuus	339057	673573	552652	993943	2530124	1955986	590406	329650	1530353	1804375	4238909	1874280	574686	1827328	1231848
Kunta	295770	653837	547381	1873331	2362432	1532444	305358	297056	627168	1124930	11023775	586994	422850	1294294	1367571
Asiakasmaksut ilman korona-avustusta	128922	275874	199901	414661	1666727	832434	180872	118734	375276	1387312	1516419	2125566	260228	1064967	428230
Asiakasmaksujen palautus asiakkaille					18024	55000	5837		1196	273679	41174	26000			11268
Muut tulot	4079	199188	55494	12417	114250	73821	101483	22500	204040	328430	753122	11000	32229	588674	88705
Korona-avustukset		3545		38075	202000	414127	25611		182040		246000	0			152799
Yhteensä	767828	1806017	1355428	3332427	6857509	4753812	1197893	767940	2917681	4371368	17737051	2658830	1289993	4775263	3257885
Tunnuslukuja/rahoitus % tuloista															
Valtionosuus	44,16 %	37,30 %	40,77 %	29,83 %	36,90 %	41,15 %	49,29 %	42,93 %	52,45 %	41,28 %	23,90 %	70,49 %	44,55 %	38,27 %	37,81 %
Kunnan rahoitus	38,52 %	36,20 %	40,38 %	56,22 %	34,45 %	32,24 %	25,49 %	38,68 %	21,50 %	25,73 %	62,15 %	22,08 %	32,78 %	27,10 %	41,98 %
Asiakasmaksut	16,79 %	15,28 %	14,75 %	12,44 %	24,04 %	16,35 %	14,61 %	15,46 %	12,82 %	25,48 %	8,32 %	7,02 %	20,17 %	22,30 %	12,80 %
Muut tulot	0,53 %	11,23 %	4,09 %	1,52 %	4,61 %	10,26 %	10,61 %	2,93 %	13,23 %	7,51 %	5,63 %	0,41 %	2,50 %	12,33 %	7,41 %
Yhteensä	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %
Tunnuslukuja/tulot/tunti															
Valtionosuus €/tunti	44,1	35,4	37,4	44,1	42,0	47,5	35,4	32,0	77,2	44,4	39,6	98,2	37,0	38,6	45,1
Kunta €/tunti	38,5	34,4	37,0	83,1	39,2	37,2	18,3	28,8	31,6	27,7	103,1	30,8	27,2	27,3	50,1
Asiakasmaksut €/tunti	16,8	14,5	13,5	18,4	27,3	18,9	10,5	11,5	18,9	27,4	13,8	9,8	16,8	22,5	15,3
Muut tulot €/tunti	0,5	10,7	3,8	2,2	5,2	11,9	7,6	2,2	19,5	8,1	9,3	0,6	2,1	12,4	8,8
Tulot yhteensä	99,9	95,0	91,7	147,8	113,7	115,5	71,8	74,6	147,1	107,6	165,8	139,3	83,1	100,8	119,3
Tunnuslukuja/tulot/kurssilainen															
Valtionosuus €/kurssilainen	57,3	53,0	52,3	89,8	63,6	91,7	54,3	65,7	130,6	59,5	51,4	170,9	74,1	66,8	86,0
Kunta €/kurssilainen	50,0	51,4	51,8	169,2	59,4	71,9	28,1	59,2	53,5	37,1	133,7	53,5	54,6	47,3	95,5
Asiakasmaksut €/kurssilainen	21,8	21,7	18,9	37,5	41,4	36,5	16,1	23,7	31,9	36,7	17,9	17,0	33,6	38,9	29,1
Muut tulot €/kurssilainen	0,7	15,9	5,3	4,6	7,9	22,9	11,7	4,5	32,9	10,8	12,1	1,0	4,2	21,5	16,9
Yhteensä	129,7	142,0	128,3	301,1	172,3	223,0	110,2	153,0	248,9	144,2	215,1	242,4	166,4	174,6	227,6
Tunnuslukuja/tulot/netto-opiskelija															
Valtionosuus €/asiakas	129,0	102,8	117,3	171,9	131,6	156,0	124,1	161,8	208,9	126,6	184,8	375,5	156,5	95,4	172,1
Kunta €/asiakas	112,5	99,7	116,1	324,0	122,8	122,2	64,2	145,8	85,6	78,9	480,6	117,6	115,1	67,6	191,1
Asiakasmaksut €/asiakas	49,0	42,1	42,4	71,7	85,7	62,0	36,8	58,3	51,1	78,1	64,3	37,4	70,8	55,6	58,3
Muut tulot €/asiakas	1,6	30,9	11,8	8,7	16,4	38,9	26,7	11,0	52,7	23,0	43,6	2,2	8,8	30,7	33,7
Yhteensä	292,1	275,5	287,6	576,3	356,6	379,1	251,7	377,0	398,3	306,6	773,3	532,6	351,2	249,3	455,3